

JOE HALDEMAN

VEČNÁ VOJNA

Z angličtiny preložila
Monika Krajčiová

m a
m a

Benovi. A Gay, tej vždy.

PREDSLOV

Počuj, Joe,
prečítal som si tvoju knihu —
alebo otvorený list Joeovi
Haldemanovi, prefíkane sa
vydávajúci za predslov
k *Večnej vojne*

Milý Joe,

na začiatok tohto listu, kým sa dostanem k jeho pointe, ti musím pripomenúť (a tým prezradiť čitateľom), že ty, ja a Gay sme sa prvýkrát stretli v roku 2005 na glasgowskom Worldcone. Už som zabudol, ako presne k tomu došlo, ale predpokladám, že to mal na svedomí môj redaktor Patrick Nielsen Hayden, ktorý má talent dávať dokopy ľudí zo sveta vedeckej fantastiky. Pamätám si, ako sme sa zvíkali, a potom mi Gay nesmierne zalichotila tým, že sa jej páčila *Vojna starého muža*, v tom čase môj jediný román, ktorý vyšiel len pol roka predtým. Keď ho doospevovala, prehodil si: „Počul som naň samé chvály, ale priznám sa, že som ho ešte nečítal.“

„To je v poriadku,“ neodpustil som si. „Tiež som počul samé chvály na *Večnú vojnu* a ešte som ju nečítal.“ To ťa rozosmialo a potom sme sa už všetci traja veľmi príjemne bavili o niečom inom. Takže takto sme sa zoznámili.

Dovoľ, aby som ti o tom stretnutí povedal dve veci: po prvé, môj pokus o vtip si prešiel s nadhľadom, pretože keď som si ho potom (čiže asi o tri sekundy nato) premietol v hlave, uvedomil som si, ako uštipačne a povýšenecky mohol vyznieť, hoci tak nebol myslený (našťastie pre mňa si ho pochopil správne). A po druhé, to, že som si tvoj román neprečítal ja, bol vo svete vedeckej fantastiky oveľa závažnejší zločin a prehrešok než to, že si ty nečítal ten môj. Bola to totiž moja prvotina, o ktorej vedelo len pár ľudí (preto ma tak potešilo, že ju Gay čítala), zatiaľ čo tvoj román bol (a navždy zostane) klasikou žánru – ocenenou Hugom, Nebulou a Locusom a spolu s *Hviezdnou pechotou* považovanou za najzásadnejšie dielo vojenskej sci-fi. To, že si ty moju knihu nečítal, sa dalo pochopiť, o mne sa však to isté povedať nedá.

O význame *Večnej vojny* pre vedecko-fantastickú literatúru vypovedá už to, že jej čitatelia aj recenzenti automaticky predpokladali a) že som ju, samozrejme, čítal, a b) že môj vlastný román z oblasti vojenskej sci-fi na ten tvoj vo väčšej či menšej miere odkazuje. Keď som sa priznal, že som ho v skutočnosti nečítal, dostalo sa mi niektorej z dvoch reakcií – podľa toho, či sa moja kniha páčila, alebo nie.

Napríklad tejto, keď sa páčila:

Čitateľ: Páčila sa mi vaša kniha. Výborne ste sa v nej pohrali s motívmi z *Večnej vojny*.

Ja: Ďakujem. Ale musím sa priznať, že som *Večnú vojnu* ešte nečítal.

Čitateľ: To fakt?

Ja: Fakt.

Čitateľ: A to ste žili tridsať rokov v jaskyni?

Alebo tejto, keď nie:

Čitateľ: Hej, Scalzi, dúfam, že platíš Haldemanovi

tantiémy, keď si mu tak vykradol *Večnú vojnu*.

Ja: Ale ja som ju vôbec nečítal.

Čitateľ: A ešte aj klameš.

A takto to prebiehalo roky, kým som napokon naozaj nezačal klamať a tvrdiť, že som si ju prečítal, lebo ma už unavovalo počúvať, že by som mal. Ja som však celý ten čas vedel, že si ju prečítať musím, lenže ma zamestnávalo písanie kníh – a rozptyľovali lákadlá života. Áno, to je ono. To je ten pravý dôvod.

Napokon som sa tento rok z rôznych príčin ocitol v bode, keď som bol na *Večnú vojnu* pripravený. Vzal som ju z poličky (na ktorej bola v skutočnosti už pár rokov uložená – už som vravel, že ma kadečo rozptyľuje?), zavrel sa v pracovni a pustil do nej.

Keď som ju dočítal, ako prvé mi napadlo: *Som taký rád, že som si na ňu počkal.*

Naozaj som to tak cítil – a doteraz som o tom presvedčený.

Mám na to dva dôvody. Prvý je jednoduchý a praktický spisovateľský: keby som totiž už vtedy vedel o všetkých dejevých zvratoch a vývoji postáv, zrejme by som tie isté základné riešenia nepoužil vo svojej knihe. Moje spisovateľské ego by mi nikdy nedovolilo vydať sa v твоjich stopách a ísť tvojou cestou, aj keby to pre môj román mohlo byť lepšie. Bol by som z toho nesvoj; vyhábal by som sa niektorým riešeniam, ale môjmu románu by to aj tak neprospelo. Mohol by som o tom napísať samostatný list, ale nateraz to nechajme; postačí povedať, že by som chcel byť za každú cenu originálny, a to aj na úkor kvality. Po dokončení môjho diela bolo jednoduchšie (a aj lichotivé) byť prirovnávaný k *Večnej vojne*; počas písania by to však pre mňa bol balvan na hrudi – až príliš by ma to ťažilo; takže ďakujem, ale nie. Som rád, že som toho bol ušetrený. Druhý dôvod je ten, že *Večná vojna* je podľa mňa dielom svojej doby, ktorá sa, v dobrom aj zlom, znovu vracia.

Nie je žiadnym prekvapením – pre teba, pre mňa, ani pre väčšinu ľudí, ktorí nám tu nazerajú cez plecia –, že *Večná vojna* vzišla z očistca vietnamskej vojny, v ktorej si slúžil a ktorá ťa, ako viem, navždy poznačila rovnako ako mnohých ďalších, ktorí sa na nej zúčastnili. Žáner sci-fi má tú výhodu, že dokáže fungovať ako podobenstvo a umožní vystavať príbeh vzdialený realite natoľko, že sa pomocou neho dá ukázať skutočný svet bez toho, aby sa pred ním ľudia uzatvárali. Svoju skúsenosť z Vietnamu si už rozobral v románe zo súčasnosti *Rok vojny* (ktorý som si prečítal a podaroval svokrovi, tiež veteránovi vietnamskej vojny), ale *Večná vojna* bola iná. Dala ti väčší priestor, lepšiu šancu vysvetliť tým, ktorí tam neboli, všetok ten zmätok a byrokráciu, zastretú mušku a náhodné hrôzy, ako aj odcudzenie od svojho národa a kultúry, ktoré ste cítili po návrate domov, lebo ste ani k jednému z toho už nepatrili – tak veľmi sa oboje zmenilo.

Ja patríam k bezstarostnej generácii detí z obdobia od vietnamskej vojny po 11. september, tej, ktorá okrem niekoľkých týždňov v Grenade a Iraku v roku 1991, nemusela v žiadnej vojne bojovať. Generácia, ktorá prišla po mne, už to šťastie nemala. Státisíce jej príslušníkov bolo odvelených na Blízky východ a značná časť z nich je ešte stále tam. Tisíce sa ich vrátili domov v rakvách zabalených do zástavy. Desiatitisíce s fyzickými zraneniami alebo psychickými poruchami, prípadne s problémami oboch druhov, a určitá časť z nich po- ciťuje rovnakú stratu puta s krajinou, do ktorej sa vrátili, ako Mandella a Marygay vo vzťahu k svojej krajine. Bez ohľadu na to, či si niekto myslí, že vojna v Iraku alebo Afganistane je opodstatnená a potrebná, niet pochýb o tom, že ňou bude poznačená celá jedna generácia, pre ktorú bude určujúca.

Podľa môjho názoru sú dve veci, vďaka ktorým sa román stane „klasikou“ – skutočnou klasikou, nie tým, čo je len „staré, ale stále sa predáva“. Prvou je to, že vypovedá o dobe, v ktorej bol prvýkrát vydaný. To *Večná vojna* nepochybne spĺňa; svedčia o tom ceny a uznanie, ktoré sa jej dostali. Druhá

je ťažšia, román totiž musí neustále oslovovať čitateľov aj po čase svojho vzniku, pretože to, čo obsahuje, sa dotýka niečoho, čo nikdy nezmizne, alebo sa aspoň pravidelne vracia.

Vôbec nepochybujem o tom, že *Večná vojna* práve teraz, v týchto časoch, spĺňa aj tento predpoklad – je to podobnosť, z ktorého si zas a znova musíme vziať ponaučenie. Podobne ako jej hrdina, aj kniha prešla skúškou času, aby sa stala súčasťou niečoho iného; v tomto prípade je pripomienkou pre tých z nás, ktorí sa znovu vracajú domov, ako aj tých, ktorým na nich záleží, že aj niekto iný zažil to, čo oni, a vie, ako sa cítiť a prečo. Možno im pomôže nájsť cestu späť. Keby som si ju prečítal skôr, prišiel by som o tento jej silný aspekt. Teraz to už viem – a teší ma, že som si dal načas.

Týmto všetkým chcem len povedať: Počuj, Joe, prečítal som si tvoju knihu.

Všetci mali pravdu.

Ďakujem.

Tvoj
John Scalzi
júl 2008

ÚVOD

S Thomasom Dunneom som sa zoznámil v jeden ponurý zimný večer roku 1974 na večierku v hoteli Algonquin, kde to praskalo vo švíkoch. V ten deň mi môj agent Robert P. Mills oznámil, že *Večná vojna* je nepublikovateľná. Ukázal ju všetkým sci-fi redaktorom v meste a všetci mu zhodne povedali, že je príliš kontroverzná.

Večierok v Algonquine bola každoročná udalosť, ktorú usporadúvala Asociácia amerických autorov science fiction pod názvom Recepčia pre vydavateľov a autorov, a išlo o serióznú záležitosť. Chodilo sa tam poťahovať za nitky. A čo čert nechcel, boli tam všetci, ktorí odmietli moje dielo – nadčasovú a dôležitú knihu, ktorá ma stála dva roky života. Predtým ako som tam prišiel, som si teda už trochu vypil, lenže keď som dorazil, zistil som, že víno je zadarmo.

Podrobnosti môjho zoznámenia s Tomom Dunneom mám preto tak trochu zahmlené. Keď som sa vyžaloval zo svojho trápenia šéfredaktorovi *Analogu* Benovi Bovovi, povedal mi: „Viem, s kým by si sa mal stretnúť.“ A nasmeroval ma na Toma, ktorého spisovateľa toľko neobliehali, pretože v St. Martin's vtedy vedeckú fantastiku pre dospelých nevydávali. Ben, v ktorého časopise vtedy moja kniha vychádzala na pokračovanie, ju začal Tomovi ospevovať. Zrejme tým zabrnkal na strunu jeho protivojnového zmýšľania, lebo súhlasil, že sa na ňu pozrie.

Prijal ju nezvyčajne rýchlo, a tým sa začal náš úzky a vzájomne obohacujúci literárny vzťah. Tom bol veľmi precízny

redaktor a vždy, keď som z Iowy prišiel do mesta, bol skvelým partnerom do voza aj do koča.

Tá sychravá noc v Algonquine mi teda zmenila život. Keby Tom Dunne nemal odvahu a predvídavosť a nevydal tú „nepublikovateľnú“ knihu, zrejme by som sa vrátil k matematike a skončil ako nudný učiteľ. Vďaka, Tom!

Joe Haldeman
Cambridge, Massachusetts
jún 2008

VOJAK MANDELLA

JEDEN

„Dnes večer si ukážeme osem tichých spôsobov zabitia človeka.“ Ústa, ktoré to vyslovili, patrili seržantovi sotva o päť rokov staršiemu odo mňa. Ten mohol niekedy niekoho v boji zabiť, a je jedno, či potichu alebo inak, jedine ako nemluvňa.

Keďže ja som poznal už osemdesiat spôsobov zabitia, hoci väčšinu z nich poriadne hlučných, narovnal som sa na stoličke, nasadil výraz zdvorilej pozornosti a s otvorenými očami zadriemal. Väčšina ostatných tiež. Už sme vedeli, že po večeri nás nezaťažujú ničím dôležitým.

Prebralo ma však bzučanie premietacky, takže krátky inštruktážny film o „ôsmich tichých spôsoboch“ som musel pretrpieť až do konca. Niektorí z tých hercov boli zrejme po výplachu mozgu, pretože ich naozaj zabili.

Po skončení filmu zdvihlo ruku dievča v prvom rade. Seržant na ňu kývol a ona sa postavila do ukážkového pohovu. Nevyzerala zle, ale mala hrubý krk a široké plecia. Takí sme však po pár mesiacoch v plnej poľnej boli všetci.

„Pane,“ – až do skončenia výcviku sme museli seržantov oslovovať „pane“ – „väčšina z tých spôsobov vyzerala dosť... smiešne.“

„Napríklad?“

„Vrazenie poľnej lopatky do obličiek. V akej situácii by sme mohli mať iba lopatku, a nie strelnú zbraň alebo nôž? A prečo by sme ho ňou jednoducho nemohli ovaliť po hlave?“

„Mohol by mať prilbu,“ odpovedal jej celkom rozumne.

„Okrem toho Taurania zrejme ani nemajú obličky!“

Pokrčil plecami. „Je to možné.“ Písal sa rok 1997 a ži-
vého Taurana zatiaľ ešte nikto nevidel; ani z neho nenašiel
nič väčšie ako spálený chromozóm. „Ale chemické zloženie
ich tiel je podobné nášmu, takže musíme predpokladať, že
ide o podobne zložené bytosti. Určite majú nejaké slabiny,
zraniteľné miesta. A vy ich musíte nájsť.

Je to veľmi dôležité.“ Zapichol prst do plátna. „Týchto
osem trestancov to schytalo kvôli vám, aby ste zistili, ako zabiť
Tauranov, a mohli to urobiť bez ohľadu na to, či použijete
megawattový laser alebo pilník na nechty.“

Dievčina sa posadila, ale zjavne ju nepresvedčil.

„Ešte nejaké otázky?“ Nikto ďalší sa už neprihlásil.

„Dobre. Pó-zor!“ Keď sme tackavo vyskočili na nohy,
s očakávaním sa na nás pozrel.

„Bozajte nás, pane,“ unavene zaznela známa zborová
odpoveď.

„Hlasnejšie!“

„BOZAJTE NÁS, PANE!“ Jeden z menej vydarených
nástrojov na pozdvihnutie morálky v armáde.

„To je už lepšie. Nezabudnite na zajtrašný ranný výcvik.
Budiček o 0330, prvá formácia 0400. Každý, koho nacytám
chrápať po 0340, má u mňa čiarku. Rozchod.“

Zapol som si kombinézu a prebrodil sa snehom do sa-
lónika na šálku sóje a pár šlukov džointa. Vždy mi stačilo
iba päť či šesť hodín spánku a toto bola jediná chvíľa, keď
som mohol byť aspoň nakrátko sám sebou, a nie súčasťou
armádneho súkolia. Pár minút som si čítal faxové správy.
V sektore Aldebaran to schytala ďalšia loď. Bolo to pred
štyrmi rokmi. Vyslali tam odvetnú flotilu, tá sa tam však
dostane až o ďalšie štyri roky a dovtedy budú mať Taurania
všetky portálové planéty nepriedušne uzavreté.

Na ubikáciách už všetci zalomili a hlavné svetlá boli
zhasnuté. Odkedy sme sa vrátili z dvojtýždňového výcviku
na Mesiaci, celá rota bola ako bez života. Veci som si hodil
do skrinky, prebehol po rozpise a zistil, že mám pričnu 31.

Dopekla, rovno pod ohrievačom.

Čo najtichšie, aby som nezobudil osobu spiacu vedľa mňa, som odhrnul záves. Nevidel som, kto to je, ale bolo mi to fuk. Vklzol som pod prikrývku.

„Ideš neskoro, Mandella,“ začul som rozospatý hlas. Patril Rogersovej.

„Prepáč, že som ťa zobudil,“ zašepkal som.

„Neva.“ Zboku sa ku mne privinula a objala ma. Bola teplučká a príjemne mäkká.

Potľapkal som ju po boku dúfajúc, že to na ňu zapôsobí kamarátsky. „Dobrá, Rogersová.“

„Brú, ty žrebec.“ Potľapkanie mi opätovala o poznanie jednoznačnejšie.

Prečo vždy, keď je človek pripravený, dostane unavenú, a keď je vyšťavený, nadržanú? Poddal som sa osudu.

DVA

„Tak fajn, podme, pohyb! Nosiči! Zdvihnite rite, ideme na to!“

Okolo polnoci dorazil teplý front a sneh sa premenil na čľapkanicu. Permaplastový nosník vážil 220 kilogramov a manipulovalo sa s ním nachuja, aj keď nebol celý zľadovatený. Ten plastový trám sme skrehnutými končekmi prstov držali štyria, dvaja na každom konci. Mojou partnerkou bola Rogersová.

„Bacha!“ zrúkol chlapík za mnou, čo znamenalo, že sa mu nosník vyšmykuje z rúk. Z ocele síce nebol, ale nohu by zlomil. Všetci sme ho pustili a odskočili. Oprskala nás blatistá brečka.

„Doriti, Petrov,“ ulavila si Rogersová, „čo si sa neprihlásil k Červenému krížu? Až také kurevsky ťažké to zas nie je.“ Väčšina žien sa vyjadrovala kultivovanejšie, ale Rogersová sa s tým nekašľala.

„Tak fajn, nosiči pohyb, kurva! Epoxidári! Popožente ich!“

Pribehli dvaja epoxidári a začali mávať vedrami. „Švihaj, Mandella, mrznú mi gule.“

„Aj mne,“ pritakala ženská časť skupiny skôr pocitovo než logicky.

„Raz, dva a hore!“ Konečne sa nám ho podarilo zdvihnúť a dopotáčať sa s ním k mostu. Bol hotový asi z troch štvrtín a vyzeralo to, že druhá čata nás porazí. Aj by mi to bolo fuk, lenže čata, ktorá dostavia svoj most ako prvá, domov poletí. Na nás ostatných čakalo šesť kilometrov pochodu v blate, takže si pred večerou vôbec neoddýcheme.

Dovliekli sme nosník na miesto, s kovovým zarinčaním ho pustili a upevnili statickými svorkami k pilierom. Epoxidárka naň začala kydať lepidlo ešte skôr, ako sme ho stihli zaistiť. Jej partner čakal na nosiča na druhej strane. Podlahári postávali na začiatku mosta a nad hlavou si ako dáždňik držali kus ľahkého, napnutého permaplastu. Boli suchučkí a čističkí. Nahlas som zauvažoval, čím si to zaslúžili, a Rogersová navrhla pár farbistých, i keď nepravdepodobných možností.

Išli sme po ďalší nosník, keď vtom rotmajster (menom Dougelstein, my sme ho však volali „Takfajn“) zapískal na píšťalku a zareval: „Tak fajn, bažanti, desať minút prestávka. Kto má čo, môže huliť.“ Siahol si do vrecka a zapol nám ohrievanie kombinéz.

S Rogersovou sme sa posadili na náš koniec nosníka a ja som si vytiahol tabatierku s trávou. Džointov som mal síce dosť, ale mali sme rozkaz fajčiť ich až po večeri, a z tabaku mi zostal len pár centimetrový konček cigary. Zapálil som si ho o bok tabatierky; po pár šlukoch bol celkom znesiteľný. Rogersová si zo solidarity potiahla tiež, ale s úškľabkom mi ho vrátila.

„Bol si ešte v škole, keď ťa odvedli?“ spýtala sa.

„Hej. Práve som dostal diplom z fyziky. Chcel som si ešte urobiť pedagogické minimum, aby som mohol učiť.“

Rozvážne prikývla. „Ja som študovala biológiu...“

„Jasné.“ Uhol som sa spršky snehovej brečky. „V ktorom si bola ročníku?“

„V šiestom, na špecializácii po bakalárskom.“ Šuchla čížmou po zemi a vyryla do blata a čľapkanice brázdu, ktorá mala konzistenciu primrznutého mliečneho koktailu. „Prečo sa to, kurva, muselo stať?“

Mykol som plec. Nepýtala sa preto, že by očakávala odpoveď, a už vôbec nie takú, akú nám tlačili do hláv PS OSN. Že sme intelektuálna a fyzická elita planéty, ktorá vyraža chrániť ľudstvo pred tauranskou hrozbou. Veľké sójové hovno. Celé to bol len jeden grandiózny experiment. Chceli zistiť, či dokážeme vyprovokovať Tauranov k pozemnému boju.

Takfajn odpískal koniec prestávky o dve minúty skôr, ako mal, ale s Rogersovou a ďalšími dvomi nosičmi sme si mohli ešte minútu posedieť, kým epoxidári a podlahári dokončili inštaláciu nášho nosníka. Vo vypnutých oblekoch nám rýchlo zase začala byť zima, ale už zo zásady sme zostali nečinní.

Tréning v mraze v skutočnosti nemal vôbec žiadny zmysel, bol to len produkt typicky zelenej logiky. Iste, tam, kam nás posielali, mala byť zima, ale nie ako na ľade či v snehu. Portálová planéta si už zo svojej podstaty neustále udržiava teplotu o jeden či dva stupne nad absolútnou nulou – keďže kolapsary pohlcujú svetlo – a keby sme nejaký chlad pocítili, už by nám to mohlo byť jedno, lebo v tej sekunde by sme boli mŕtvi.

Pred dvanástimi rokmi, keď som mal desať, objavili kolapsarový skok. Stačí na kolapsar vrhnúť predmet dostatočnou rýchlosťou a vynorí sa v inej časti galaxie. Netrvalo dlho a dokázali aj vypočítať, kde sa objaví: pohybuje sa po rovnakej „priamke“ (v Einsteinovej geometrii, samozrejme), po ktorej by letel, keby mu kolapsar nestál v ceste – až kým

sa nedostane do poľa iného kolapsaru, pri ktorom sa znovu vynorí, odmršťovaný rovnakou rýchlosťou, akou sa blížil k pôvodnému kolapsaru. Čas cesty medzi dvoma kolapsarmi... presne nula.

Matematickí fyzici mali náhle plné ruky práce. Museli nanovo definovať simultánnosť, potom rozobrať na šróbiky všeobecnú relativitu a znova ju poskladať. A politikov to náramne potešilo, pretože zrazu mohli na Fomalhaut poslať celú loď kolonistov za menej, než kedysi stálo vyslanie dvoch ľudí na Mesiac. Existovalo totiž množstvo takých, ktorých oveľa radšej videli podnikáť veľkolepé dobrodružstvo na Fomalhaute ako robiť problémy doma.

Každú loď sprevádzala automatizovaná sonda, ktorá letela niekoľko miliónov kilometrov za ňou. Už sme vedeli o portálových planétach, tých úlomkoch vesmírneho smetia, ktoré krúžili okolo kolapsarov; ak by loď do niektorej z nich pri 0,999 rýchlosti svetla vrazila, sonda mala za úlohu vrátiť sa a oznámiť nám to.

Táto konkrétna katastrofa sa nikdy nestala, raz však jedna z tých sond naspäť dokrivila sama. Z analýzy jej údajov vyplynulo, že loď kolonistov prenasledovalo iné plavidlo a zničilo ju. Stalo sa to v blízkosti Aldebaranu v súhvezdí Býka, ale keďže výraz „Aldebarančania“ sa trochu ťažko vyslovuje, nepriateľ dostal meno podľa latinského názvu súhvezdia – „Taurania“.

Kolonizačné plavidlá odvtedy lietali výhradne pod ozbrojenou ochranou, ktorá potom často vyrážala aj samostatne, takže nakoniec sa názov Kolonizačná skupina zmenil na PS OSN, Prieskumné sily OSN. S dôrazom na tie „sily“.

Potom nejaká bystrá myseľ vo Valnom zhromaždení navrhla, aby sme do terénu vyslali armádu pešiakov, ktorá bude strážiť portálové planéty bližších kolapsarov. V roku 1996 bol prijatý zákon o brannej povinnosti elít, a tak vznikla najelitnejšie odvedená armáda v dejinách vojenstva.

Presne preto sa teraz päťdesiat mužov a päťdesiat žien